

ELŐADÁSOK

ISMERD MEG MAGADAT!

Hármas magyar kistükör

A Magyar Lélek legutóbbi számában Tamás József hangoztatta, hogy a népművelési előadások során nem szabad kikerülni a „nehéz” és „kényes” kérdéseket. Ő elsősorban a napi politika kérdéseire gondolt, de bizonyára nem tagadná meg a vendégjogot azoktól a kérdésektől sem, amelyek a mai ember, a mai magyar világnczetét kutatják s tárják föl. Amikor a népművelés évadja megkezdődik, a Magyar Lélek őszi számainak előadási rovatában rendszeresen rá akarjuk irányítani a figyelmet az emberi test és az emberi lélek problémáira, a társadalomban elhelyezkedő emberre és a mindenség titkait kutató emberre. De ezek mellett s ncha talán ezek előtt tolnak fel a magyar ember sorsproblémáira vonatkozó kérdések.

Nem könnyű kérdések. Annál kevésbé egyszerűek, minél világosabbnak látszanak. De életünk és jövőnk alapjai s szikla vagy fővény lehetnek, aszerint, hogy komolyan végiggondoljuk-e őket, vagy a felületes magyarázatokra hagyatkozunk. Kísérjük meg felvázolni egyik legfontosabbat. Annnyit beszélünk róla, hogy „a magyar embernek ez a természete”, „így meg így tesz a magyar ember”, „ezek a magyar jellem fővonásai”, — s közben oly sokszor crezzük, hogy ingoványos talajon járunk, többet és biztosabbat kellene tudnunk erről a kérdéscről, amely ugyan nem nagyon „kényes”, de annál „nehezebb”.

Kedves hallgatóim,

jobb szeretném, ha nem lennének egyszerűen hallgatók, s nem kellene nekem magamnak vállalnom a beszélő szerepét. Hanem egymással beszélgetve, együtt alakítanók ki külön tapasztalatainkból közös véleményünket. De hát az idő rövid, — így munkaidőben különösen az, — s ezért mégis csak egy embernek kell „előgondolkodnia”, mint ahogyan egy falusi asszony rajzolja elő azt a kézimunkamintát, amit a fiatalabb lányok majd a maguk ízlése szerint hímeznek ki.

Nincs veszedelmesebb dolog, mint amikor az ember azt hiszi va' miről, hogy ez olyan egyszerű, olyan világos, hogy nincs is rajta mit gondolkodni. Mert akkor hamar megesik, hogy hamis véleményt alkot magának az ember arról a látszólag túlságosan egyszerű kérdéscről.

Milyen is a magyar ember? Ezt a kérdést szeretném ma feladni mindnyájunknak. Magamnak is, magyar testvéreimnek is. De hát érdemes-e ezzel bíbelődni? Nem érezzük-e mindnyájan belülről, a lelkünk mélyén, az idegeinkben és az izmainkban, a szemünkön és a szívünkön át, mit jelent magyarnak lenni? Nem érezzük-e összetartozásunkat mindig, amikor nagy baj sújt le ránk vagy nagy feladatot kell megoldanunk?

Helyes a válasz, kedves hallgatóim. Csakugyan ez a legfontosabb, hogy érezzük a magyarságunkat. Ez biztosítja a nemzet életét, ellenálását idegen eszmékkel szemben, hűségét nyelvéhez és lobogójához.

Csakhogy ez nem minden. Szeretnénk tudni is, hogy miért érezzük magunkat magyaroknak s mikor, miért érezzük magunkat magyarabbaknak.

Fontos ez azért is, mert így könnyebben meg tudunk felelni azoknak, akik nemzetünket kicsinylik vagy rosszul ismerik; de azért is, mert minél többet gondolkodunk magyarságunkon, annál többet tehetünk a magyarságért maunkban és másokban.¹

Mi tesz bennünket magyarokká?

Hát természetesen legelőbb is a születés, a származás. Az, hogy őseink is magyarok voltak. A Magyarországon élő családok, még az idegenből ide-származottak legtöbbszörének ereiben is csörgedez magyar vér, még akkor is, ha egészen elzárkózott fajták s igyekeztek mindíg a maguk népi köréből házasodni. Csodálatos erő van a magyar vérben és a magyar szellemben: a török hódoltság alatt súlyosan megfogyatkozva is rövid másfél évszázad alatt megint magához tudta ragadni a számbeli felsőbbiséget s békés úton, hatalmas vonzóerejével egyensúlyba tudta hozni a hazájában élő népeket. Azok a népek, amelyek 1919-ben kihasználták a magyar nemzet egy vérvesztéses, gyöngé pillanatát s elragadták tőlünk ősi területünk nagyobb részét, ma azt tanítják iskoláikban, hogy a magyar hódító nép volt s ráerőszakolta magát a nemzetiségek nyakára. Pedig talán sohasem volt nép, amelynek oly kevés időt kellett fordítania belső zavarok elfojtására, belső széthúzó erők megfékezésére. A honfoglalás is példátlanul könnyen, viszonylag vértelenül ment végbe: olyanféle volt, mint Kárpátalja megszállása 1939-ben, — nem élethalálharc, emberirtás, évtizedes háború, mint másutt. Ilyen „sima“ honfoglalás alig fordult elő még egy a világtörténelemben. S nemcsak azért, mert az itt taált lakosság nem alkotott igazi államokat, hanem azért is, mert a honfoglaló magyarok — akárcsak a maiak, — fegyver helyett természetes tekintélyükkel és bölcs mérsékletükkel tüntek ki. A magyarországi nemzetségek elnyomatásáról csak olyan naív emberek beszélhetnek, akik nem tudják a történelmet s nem gondolnak arra, milyen vérfürdőkbe s mennyi évszázadba került például Anglia „nemzetiségi“ problémájának megoldása s mennyi furfang, csel, polgárháború és fejedelmi házasság volt szükséges ahhoz, hogy Franciaország végre egységes állammá válhasson!

Gondoljunk megilletődéssel és hálával őseinkre, akik politikailag egy csaknem teljesen szervezetlen területet a kellő időben, a kellő eszközökkel vettek birtokukba s kezdettől fogva minden itt élő nép életét emberivé tudták tenni. S ezzel érték el, hogy ezek a népek gyorsan elmagyarosodtak és vérük a mi őseink vérével keveredhetett. A honfoglalók politikáját, az egyedül lehetséges dunai politikát követték nagyjaink mind: Szent Istvántól kezdve, aki nem félt az idegenektől, mert tudta, hogy magyar népe vonzóerejének nem tudnak majd ellenállni, — Horthy Miklósig, aki nemzete érzését fejezte ki, amikor Kárpátalja minden politikai bűnösének kegyelmet adott, mert tudja, hogy a ruszin nép a régi haza keblén nem igát, hanem otthont fog találni.

S amikor a magyar népnek ez a vonzóereje látszólag nem működött jól, mindig megvolt annak is a magyarázata. Itt különösen azokra a magyarokra gondolunk, akik oláh családokba olvadtak be, mert a magyar állam kezét idegen hatalom kötözte gúzsba, vagy mert a liberális felekezeti politika megkönnyítette, hogy a román pópák áttérítsék Erdély nyugati keresztény (katolikus és református) magyarjait, s a keleti vallás révén a keleti nyelv is behatolt életükbe. Olvassa el mindenki, aki csak teheti — s a falusi nép-

¹ Erről legközelebb Molnár Jánostól hozunk értékes tanulmányt. *A szerk.*

könyvtár éppúgy módot ad rá, mint a városi nyilvános könyvtár, — Rákosi Viktor gyönyörű regényét, az *Elnémult harangokat*, akkor majd megérti, hogyan oláhosodtak el magyar községek. Nem a magyar faj erejében volt itt a hiba, hanem a magyar törvények és a magyar hatóságok egyikében-másikában. Ma már — hisszük — nem fordulhatna elő ilyen eset.

Ha a magyarságot elsősorban is a születés határozza meg, akkor érdemes volna tudni, mik a magyar vérségnek, magyar fajiságnak ismertető jegyei. Nem a testi jegyekre gondolok itt, mert azok nem egységesek — talán egy nagyobb történelmi szerepet játszott népe sem azok! —, hanem a lelkiekre. Az embertan kitűnő kutatója, Bartucz Lajos számos magyar ember-típust fényképezett le és mért meg: az ő könyvében sok érdekes adatot találhatunk s nagyjátan eligazodást is a magyar nép egyik vagy másik részének hovátartozandósága tekintetében.

Azok a nyugati írók, akik Magyarországon jártak vagy magyarokról írtak, csaknem mindig *cigányosnak* rajzolják magyarjaikat. Miért? Mert külföldön sokkal többet járnak a cigányzenészek, mint például a magyar földművesek s az idegen országokban többször megforduló magyar főnemesség is csak akkor tudta lekötni a külföldi szemlélő figyelmét, ha nem hasonlított az ottani nagyurakhoz, hanem élesen elütött tőlük: napbarnította volt, égő fekete szemű, lehetőleg sasorrú... Cigányos vagy délszlávós. Sokáig maguk a magyarok is elhitték, hogy igazi magyar csak barnabőrű, fekete hajú lehet, — s csak az embertan tudománya mutatott rá, hogy mennyiféle is a magyar nép külseje, s hogy szőke, kékszerű magyar ember is van, de meg kiálló arccsontú, mongolos szemvágású is... Ezt pedig csak azért hoztam fel, mert ugyanígy vagyunk a lelki jegyekkel. Az idegenek, akik bennünket megfigyeltek, egymás szájából kapják ki, hogy a magyart *lovagiasság, büszkeség, vendégszeretet* jellemzi. Mások azt hangoztatják, hogy a magyar *csöndes és méltóságteljes*, mint az angol lord. „*Uri*“ nép — mondják, — még a legkisebbje is „igazi úr“.

Mielőtt tovább megyünk, vizsgáljuk meg ezeket a ránk halmozott dicséreteteket. Nem nehéz magyarázatukat találni. Hogy a magyar „*úri*“ nép, nem úgy kell érteni, hogy úrhatnám, gögös, tisztességtudatlan. Hanem úgy, hogy nem nagyon szereti s nem is szokta meg a másoktól való függést. Nem mások ura: *a maga ura* szeret lenni. A függetlenség vágyát talán már a végtelen ősi síkságokról hozta magával; honfoglalása is egy minden részében szabadsághoz szokott s nem agyonszervezett nép honfoglalása volt, később pedig a történelem kényszerítette, hogy minden magyarban s az egész nemzetben továbbfejlődjék a függetlenség megbecsülése, hiszen annyit kellett küzdenie nemzeti lényét meg nem értő idegen egységesítők ellen! A háború után egy népünket rosszul ismerő antant-hadvezér keserűen kifakadt az „örök rebellesek“ ellen. Elfelelte, hogy hányszor számított nemzete a magyarok szabadságvágyára. S ez nemcsak a politikai szabadság vágya, hanem az egyéni szabadságé is. A magyar különösképen individualista, azaz egyéniségét szerető, féltékenyen őrző, gazdagon kialakító ember. Ebből származik az a valami, amit „*úrinnak*“ érez az idegen. A magyar — még ha szegény is s ha megélhetése másoktól függ is, — sokat ad arra, hogy megbecsüljék, megadják neki azt, amihez jussa van, úgy kezeljék, mint egy kis külön világot, kaptára nem húzható egyéniséget. Ilyenek lehettek a honfoglaló szabad magyarok, de ilyenek lettek az ő mintájukra vagy az ő irányításuk alatt a többiek is, különben nem lenne ez a vonás a magyar népben olyan általános.

Persze, ennek a tetszetős vonásnak megvan az árnyéka is. Nehezen szokjuk meg a fegyelmet és sokszor már csak elkésve fogunk össze, amikor nyakunkon van Mohi vagy Mohács. Hát bizony, mi tűrés-tagadás, a magyar ember nem élvezi úgy a négyes sorokban való felvonulást a politikai gyűlésre, mint a német, s nem tud olyan szépen négyszólamra énekelni, mint az orosz. S máris vannak, látom, akik sopánkodnak: mi lesz a magyarral 1939-ben, amikor az egész világot a „Fegyelemben az erő“ jelszava igazgatja?!

Nem kell azért mindjárt megijedni, kedves testvéreim! Mert az újabb idők azt mutatják, hogy ha nem is szeretjük a nagy egyformaságot, azért, ha kell, értünk hozzá. Itt megint egy ősi erényünk siet segítségünkre: az, hogy *katonanemzet* vagyunk. A kellő pillanatban fegyelmet tartunk s ez annál hatásosabb, mert le kellett győzni érte egyéniségünket. A magyar katona lelkes és pontos fegyelemtartása éppoly példaszerű, mint cserkészeink világsikerei és fiatal leventerendszerünk nagy haladása. S talán éppen azért állnak az élen cserkészeink, mert ez a nagyszerű nevelőeszmény legtöbb teret enged az *egyénségnek* az együttműködésben. A cserkész nem gép, vagy pláne géprész, hanem eleven sejt egy nagy szervezetben — saját szereppel, külön léttel...

És azért is, mert a *fiatal nemzedék*, amelyhez a cserkész tartozik, tudatosan küszöböli ki az ősi erénytől származó ősi hibát. A rózsa dúsabb lett a tenyészetben, de tövise kevésbé szúrós...

Jegyezzük meg, hogy mindazok a vonások, amiket az idegenek a tősgyökeres magyarnak tulajdonítanak, nem lehetnek meg *minden* magyarban. Hanem olyan vonások, amelyek ebben az összeállításban sokkal több magyart jellemeznek, mint pl. németet, olaszt vagy svédet. „Büszkeségünk“, főképp a nép büszkesége nem gőg, hiszen a lorddal rokonított hortobágyi csikós vagy somogyi gazda emellett rendesen nagyon jómodorú, illedelmes, tisztességtudó ember, — hanem tartózkodás, amire a multbeli tapasztalatok szerint nagyon is megvan az oka. Sokszor csalódott idegenekben, de még honfitársaikban is, ezért zárkózik el előlük valami tiszteletet parancsoló s egyben tiszteletet nyújtó fölénybe. Védekezés ez, — talán a legszebb stílusú védekezés, amit el lehet képzelni. S aztán: benne van ebben a magyar „büszkeségben“ a sok vérrel és veritékkel áztatott föld és az ősoktól örökölt foglalkozás szeretete is. Ezért mondták el olyan sokszor, hogy a magyar paraszt lenézi a más mesterségét, lenézi a „körmölő“ hivatalnokot, a „tarisznyából élő“ városi embert. Nem lenézés ez, legföllebb sajnálkozás, — de az a nagyonis menthető sajnálkozás, ami a magunk mesterségéhez való ragaszkodásból származik. Mindenki van egy kis elfogultság a maga foglalkozásával szemben s ez jobb munkát, nagyobb lendületet is jelent, — ne küzdjünk ellene!

A *vendégszeretet* ősi erénye minden hagyományait tisztelő népnek. Lám, a zsugorisággal vádolt skótok a világ egyik legvendégszeretőbb népe, mert a vendég ünnepélyes fogadása, tapintatos és gazdag ellátása minden nemzet régi korára megy vissza, amikor az utasnak szállodák és vendéglők nem álltak rendelkezésére. A vendégszeretet *akkor* nem volt különös erény, hiszen mindenütt megtalálhatták. De hogy ez a vendégszeretet ma is megvan, az már erénye a magyar népnek s idestova jellemző vonásává fog válni. A vendégszeretetet politikai téren is bőven gyakorolta a magyar. Talán túlságosan is bőven, úgy, hogy most veszi észre, hogy a vendég fölött kissé elfeledte saját véreit...

A magyar föld népének *hallgatagsága, kevésbeszédősége* sok helyett megfigyelt tény s mégse lehet általánosítani. Mert bár a földműveléssel velejár, hogy már csak a munka tempója sem engedi meg a fecsegést s aztán magányos foglalkozás: elszokik az ember a szótól, de azért vannak vidékek, ahol nagyon is beszédes a föld népe — az asszonyokról „nem is szólván“. A magyar — különösen alföldi — paraszt szűkszavúsága a bölcsesség hallgatása. „Ne szólj szám, nem fáj fejem“, — mondogathatta magában, amikor kétháromfelől várhatta egyszerre a vihart: a megbízhatóan idegent. Megmérte minden szavát, mint az aranyat, de arany beszéd is volt az aztán: súlyos, szépen formált.

Igen, mert a magyar hallgatóság nem a más országok parasztjainál nem egyszer tapasztalható tompaság, szellemi renyheség eredménye, éppen nem az! A magyar ember született szónok, szereti és becézi a szép (s néha a cifra) szót. Falun meg lehet figyelni, hogyan élvezi, forgatja a szájában, fűzi formás fűzerbe a jóhangzású magyar szavakat némely ember. (Van olyan is, aki — csakhogy minél jobban kiélvezze ezt az élvezetet — magacsinálta idegen szavakkal cikornyázza beszédét, mint ahogy a vásári mézeskalácsos folytatja körül cukor-cirádákkal a huszár, a pólyásbaba vagy az égő szív képét.) S a magyar irodalom minden fokán megvan a szép szónak, ritmusos mondatnak ez az élvezése, de megvan a szónoki hajlandóság is, — talán ott is, ahol nem kellene okvetlenül.

Mert hát a bölcsen hallgatás és az ékes beszéd erőneinek a visszáját is sokszor szemére vetik a magyarnak. Azt, hogy a politikában egy-pár szóval el lehet szédíteni. Hát ezt ugyan az utóbbi évek választásai sem igen igazolták, de talán nem is lehetne semmiképen sem igazolni. Hogy mit tart a magyar föld népe a választásokról, azt még legbizalmasabb embereinek sem igen mondja meg, mert titkot tartani, hál' Istennek, tud! De akármennyire szereti a szépet gesztusban, szóban, mindenben, azért „van magához való esze“. Milyen okosan is mondja: „magához való esze“. Szerénység van ebben a mondatban és célirányosság. Nem „sok esze“, hanem éppen annyi és éppen az a fajta, ami neki kell. S az ilyen nem szédül meg egykönnyen se a saját jó borától, se a más beszédétől. Csak éppen annyira, amennyire még jól esik s meg nem árt. A magyar ember sokkal régebben maga intézi már a sorsát, mint hinnők.¹

Hungarus Viator

ROBINZON PARADICSOMA

— *Ahol Selkirk Andrásból — Robinzon lesz.* —

1572-ben történt, hogy Juan Fernandez felfedezte azt a szigetet, amely 132 év múlva Robinzonnak lett a Paradicsoma. Juan Fernandez békés kereskedő volt. Dél-Amerika nyugati partja hosszában hordozta az árukat hajóján, Chile és Peru közt. Egyszer egy szörnyű zivatar támadt. Hajója menten összetörik a sziklás parton, ha beljebb nem megy a nyílt vízre.

A zivatar elmúlt és messze-messze az amerikai parttól egy pompás sziget körvonalai bontakoztak ki a tengerből Juan Fernandez szeme előtt. Partra száll, megismeri a szigetet, elnevezi a maga nevével. Itt is lakik egy ideig, de végre megúnva egyedülvaló királyságát, visszatér Amerikába.

¹ Folytatjuk.